

Moed

(Lunteren 10 april 2025)

In haar dagboeken schrijft Etty Hillesum – in de oorlog, terwijl een wereld voor haar ogen afgebroken wordt – over moed. Ze was 27, en zonder dat anderen het zagen was in haar innerlijke leven een geestelijke ontwikkeling gaande. Ze begon in zichzelf geloof te ontdekken. En toen schreef ze over moed. ‘Men moet ook de moed hebben de naam God uit te spreken.’

Moed. Toen ik Etty Hillesum las, begon dat woord in mij te stromen, en een heleboel thema’s die we in de sollicitatieprocedure bespraken, kwamen terug. Thema’s die voor mij en voor ons belangrijk zijn. We hadden het over de moed tot ‘Gemeinsames Leben’. Dat wij in een tijd leven vol uit-elkaar-trekkende krachten: in de samenleving, in families, in lokale kerken, in synodes, en dat dat ons verzwakt. Dat we juist dan de oefening moeten doen om te komen tot die diepere eenheid die onder allerlei conflict en dispuut zit. ‘Gemeinsames Leben’-oefenen in de lokale gemeente, tussen predikanten, pioniers, kerkelijk werkers, pastores, collega’s in de krijgsmacht en in allerlei instellingen.

Of een andere vorm van moed: de moed tot verdriet. Er zitten veel verlieservaringen in onze tijd, en dus woede, heimwee en gefrustreerde energie. Dat geeft een zeer onbestemde atmosfeer en wij weten hoe zich dat ontleedt. Het vraagt moed om dat te zien en om je daarin te begeven, ernaar te vragen, het te erkennen, en niet gelijk met oplossingen te komen of een moreel oordeel. Het vraagt ook aan een samenleving, en aan een kerk, om de moed tot zelfkritiek. Wie is afgedankt, niet gehoord, mag niet meedoen. Je zou zeggen dat de massale secularisatie ook bij kerken tot een vruchtbaar discours van zelfkritiek leidt. Als scriba zal ik proberen voor te gaan in het luisteren naar kritische stemmen die ons ook iets kunnen vertellen over wie wij geworden zijn als kerk.

Maar er is ook nog een andere moed: de moed tot vrijmoedigheid, tot onbevangenheid. Dit is ook een tijd om ons Heilige Lied te zingen. Tegen de haat- en de angstliederen in, tegen de verstomming in, tegen de leegte en de innerlijke ontredde. Dat er mensen blijven die een lied kennen, en neuriën, en belichamen. Er is een generatie die snakt naar mensen die een vreugde kennen die sterker is dan de angst.

Er is iets gaande in een jonge generatie, iets van een besef dat je in de grote levensvragen niet verder komt met een seculier vlak antwoord, dat je ziel meer wil. Of een andere moed die we zullen moeten oefenen: de moed om vreedstichter te zijn.

Waar leren wij dat eigenlijk, om in deze tijd die ruikt naar oorlog, de moed te leren tot vrede stichten? Waar leer je de Bergrede, als de melodie die Jezus ons leerde, om met die muziek te leven en te handelen? Ik zou daar graag aandacht aan geven, in contact met de wereldkerk, waar zoveel broeders en zusters midden in gewelddadige tijden de kracht van de vrede leren zoeken.

Nauw daarmee verbonden is ook de moed tot verzet. De kerk kent ook een traditie van verzet. Van onderscheidingsvermogen en met elkaar aanvoelen dat we waakzaam en nuchter moeten zijn. Dat er ook voor onze ogen destructieve krachten sterker en sterker kunnen worden, en dat dat verzet vraagt, toegang tot goede bronnen, prediking, catechese, gesprekken tussen vrienden en thuis, over wat ons te doen staan als mensen van Jezus in deze tijd. Het is een verzet tegen een vuil leven, in allerlei uitwerkingen.

Ik sta hier niet om mijn ideeën te etaleren. Ik geloof sterk in de kracht van ons samen als kerk. Ik geloof in de geestelijke en argumentatieve bijdrage van de verschillende tradities in onze kerk. Die kunnen elkaar versterken, die hebben de plicht elkaar te versterken. Laten wij niet vervallen tot kibbelende discussies vol eigenbelang en kleingeestigheid. Laten wij de tijd verstaan en het beste wat je hebt, vanuit jouw traditie, jouw biografie en jouw gemeente, inbrengen. En laat er leiding zijn in de kerk die daarnaar vraagt, die dat erkent en die dat door laat klinken in de stem van ons als kerk. Ik beloof u dat ik al mijn theologische breedte en souplesse in zal zetten om al die stemmen recht te doen, om uw intuïtie, uw traditie en uw geloofskennis te expliciteren en in te brengen in onze gezamenlijke stem. Nog liever: in ons gezamenlijke lied.

Moed. Ik geloof ook in de moed om jonge mensen vertrouwen te geven. Als er iets is waar jonge mensen naar snakken, in mijn ervaring, is: vertrouwen. Gewoon simpelweg van hen houden, hen opzoeken, verantwoordelijkheid geven, van hen leren en hen vormen. Ik zal er zeer alert op zijn dat hun stem en hun toekomst een rol speelt in onze besluit- en denkprocessen. Ik geloof in de moed tot schoonheid en tot geluk. Dat onze bekering van levensstijlen die destructief zijn en slordig, wortelt in een ervaring van schoonheid, de helende kracht van eenvoud. Ik hoop dat ik scriba kan zijn vanuit een monastieke modus, vanuit vertraging, gebed, geestelijke concentratie.

Ik geloof niet zozeer in allerlei nieuwe plannen. Ik geloof veel meer in het dieper ontdekken wat de ziel van kerk-zijn is, wat wij zijn, wat zoveel gemeenten, groot en klein, zijn. Omdat zij gemeente van Christus zijn. Ik zie ernaar uit om tot een dieper besef te komen van het mysterie van kerk-zijn, de diepte in de kerk, haar eenheid, haar katholiciteit. De kerk is niet ons idee. De kerk is überhaupt niet een idee. Ze is een werkelijkheid. Ze is Gods Idee. Lichaam van Christus. Daar kunnen wij uit leven. Daar stroomt iets, daar waait iets, daar klinken woorden uit een Oud Boek die het leven openleggen, eindelijk een woord dat mijn ziel aankan en troost. Wij kunnen die

werkelijkheid belemmeren, toesluiten, er zelf amper in geloven. We kunnen er ook uit leven, in leven, we kunnen het ook dienen. We kunnen ook het paasmysterie van de kerk in ons laten uitwerken, de moed om kerk te zijn.

U zult, later, meer van me horen over de uitwerking van deze impulsen. Ik zal in mijn eerste jaar Tafels organiseren. Laten we zeggen rond 10 thema's waarvan wij allemaal aanvoelen dat ze ons bezighouden. Een tafel over Oorlog, over Generatie Z, over Polarisatie en politieke radicalisering, over Bekeringsen en nieuwe verbeelding van het geloof, over Kunst en muziek, over Nieuwe Roepingen, over Schepping en de schoonheid van anders leren leven, over Theologie: de moed tot theologie nu.

Tafels waar we stemmen uitnodigen die ons helpen om scherp te krijgen wat gaande is en wat ons als kerk te doen staat. Tafels van gezamenlijk beraad, die de kerk helpen in zeer complexe tijden heldere argumenten te geven van hoe je ook naar dingen kunt kijken als je de moed hebt tot geloof. Samen met anderen, vanuit het moderamen en vanuit u, vanuit de dienstenorganisatie, maar vooral vanuit de breedte van de kerk en de breedte van onze cultuur, bondgenoten aan tafel. Zo kunnen we ook kwalitatieve kennis opbouwen die door zal werken in onze taal en in onze stukken.

Ik zal er uitgebreid over communiceren, in onze cultuur laten zien dat wij als kerk bezig zijn met diezelfde grote vragen, contact zoeken en ook een idee hebben. En als ik, na een dag of 100, wat eerste observaties deel en daarover een stuk schrijf, ga ik graag elke classis in. Het liefst een paar dagen, met de classispredikant op stap, mensen ontmoeten, en opnieuw luisteren: wat mist u, wat wordt niet gehoord, wat is uw ervaring rond deze thema's of andere thema's. Ik hecht zeer aan de samenwerking met de classispredikanten, ook omdat de regionale diversiteit een kracht is in de kerk, en voorkomt dat bepaalde perspectieven en type mensen domineren.

Ik heb schroom, het is groot, deze roeping, maar ik heb ook een innerlijke drang. Niet om gejaagd op allerlei plekken te zijn, maar om te bewegen in de ruimte en het mysterie van de kerk, om Christus te ontdekken in allerlei gestalten, in zoveel soorten mensen en gemeenschappen. Ik heb schroom, maar juist daarom is dat woord moed me zo dierbaar. Als de discipelen in zwaar weer zijn gekomen, in een zee van chaosmachten, roepen ze Jezus wakker. Jezus is niet geïmponeerd door chaos. Hij blijkt macht te hebben. En als die macht zichtbaar wordt, stelt Hij een kritische vraag aan de kerk. Waarom zijn jullie zo bangig? Heb je nog steeds geen geloof? Waarom geloof je niet? Waarom heb je geen moed tot geloof?

Synode, ik dank u voor dit vertrouwen. Ik begrijp heel goed dat dit een gewichtig moment is, waarop u mij toevertrouwt om als theoloog, organisator, communicator en pastor publicus soms namens u het woord te voeren. Ik voel die verantwoordelijkheid.

Ik voel ook schroom, soms deins ik innerlijk terug. Ik zal fouten maken, dingen niet goed inschatten. Of mijn dag niet hebben. Ik hoop op een genadige atmosfeer, op gein en het amicale. Het is mijn ervaring dat gezond geestelijk leven iets lichtvoetigs heeft, zelfspot en openheid, en juist daardoor soms ineens momenten van een gedeelde vroomheid dat de kerk van Christus is en dat wij Hem willen dienen en liefhebben en dat we soms tot onze vreugde even ervaren dat Hij er is, en ons iets toevertrouwt.

Broeders en zusters, laten we moed hebben.